

LIBER V.

Aggreditur librum Juliani tertium, docetque primum cur novam hæresim, quæ peccatum originis rejicit, detestetur multitudo Christiana; quia nimirum videt imaginem Dei tantos hic in parvulis cruciatus pati, et si absque sacramento regenerationis intereant, novit excludi a regno Dei. Perizomata a parentibus primis ob pudorem ex peccato veniente assumpta fuisse probat. Peccatum posse esse præcedentis peccati pœnam. veluti cum Deus impios tradit in reprobum sensum, ut faciant quæ non conveniunt. Ex eadem enim damnationis massa peccatores alios esse gratis electos et prædestinatos, quos per misericordem bonitatem adducit ad pœnitentiam, alios vasa iræ factos, quos secundum justum judicium non adducit. Concupiscentiam non ideo laude dignam, quod peream hominis inobedientia puniatur: sed vitium esse, atque in eis etiam qui pravis ipsius motibus non consentiunt, semper malum, intelligendum Apostoli dictum. Ut sciat unusquisque suum vas possidere, etc. Verum sine concubitu esse, quale Mariæ cum Josepho fuit conjugium. Frustra Julianum ex Aristotelicis categoriis arguere contra peccatum ex parentibus traductum. Ostendit quid caro Christi a cæterorum hominum carne peccati distet. Manichæis minime favere Catholicos, dum libidinis malum et originale peccatum agnoscunt, sed Pelagianos potius, cum De ea re quæ a peccato libera est dicunt peccata non nasci. Passim vero monstrat, incassum niti adversarium, ut pro se aliquid ex ipsius sententiis quasi inter se contrariis eliciat.

I. ORDO ipse postulat, quoniam primo, secundoque

respondimus, quid liber tuus tertius contineat deinde videamus: et respondeamus pestilentiosis laboribus tuis, quantum Dominus opitulatur, salubribus laboribus nostris; tenentes institutum modum, ut ea quæ non habent ad rem quæ inter nos agitur pertinentem controversiam, transeamus; nequi hæc nostra nosse voluerint, plus laboris et temporis in opere legendi, quam in discendi utilitate consumant. Quid ergo opus est, ut aliquid adversus ea dicam, quæ in principio posuisti libri hujus solita et vana: « De invidia quam vos sustinere pro veritate jactatis, et de paucitate velut prudentium quibus vos placere gaudetis? Hæc enim et veterum et novorum omnium vox est hæreticorum, ipsa consuetudine jam sordidata atque protrita. Et tamen necessitate compellitur talibus pannis indui tam magna etiam vestra superbia, quæ sic tenditur et inflatur, ut eos deformius dum gestit ostentare, disrumpat. Tuas etiam calumniosissimas contumelias non est necesse sæpius refutare, quibus me unum nominatim videris appetere; et in tot ac tanta catholica lumina, tacitis eorum nominibus, vel insanus insilis, vel cæcus offendis. Unde tibi duobus prioribus libris sic me respondisse arbitror, ut a nullo amplius requiratur.

II. Exaggeras quam sit « Difficilis paucisque conveniens eruditæ sanctarum cognitio Litterarum: videlicet, ut Deus hominum, sicut universi conditor, et justus et verax ac pius, idem donorum suorum in homines cumulator probetur; quia una est, ut fateris, optima causa studiorum bonorum, ut honoretur Deus. » Quem tamen sic honoras, ut parvulorum liberatorem neges per Christum Jesum, id est, Salvatorem, cujus eos baptismate sic ablui dicitis, ut non consequantur salutem, tanquam medico non indigeant Christo; humanæ originis venam sagaciter inspiciente, et eos sanos pronuntiante Juliano. Quanto melius nihil

omnino didicisses, quam per istam velut scientiam legis, in qua te turgidus jactas, non sane duce Dei lege, sed vestra potius vanitate, ad hanc impiam præsumptionem inimicam fidei Christianæ et tuæ animæ pervenisses.

III. « Sententia, inquis, vestra tam deformis et vana est, quæ et Deo iniquitatem, et diabolo conditionem hominum, et peccato substantiam, et conscientiam sine scientia parvulis conatur ascribere. » Breviter respondeo: Sententia nostra nec deformis est, quia speciosum forma præ filiis hominum salvatorem prædicat omnium hominum¹, ac per hoc etiam parvulorum: nec vana est, quæ non frustra, sed præcedente peccato dicit hominem vanitati similem factum, cujus dies sicut umbra prætereunt²? nec Deo ascribit iniquitatem, sed potius æquitatem; quia non injuste tot et tantis malis, quæ sæpissime cernimus, etiam parvulus plectitur: ne diabolo conditionem hominum, sed humanæ originis depravationem; nec peccato substantiam, sed in primis hominibus actum, in eorum vero posteritate contagium: nec parvulis conscientiam sine scientia, in quibus nec scientia est, nec conscientia; sed scivit ille quid fecerit in quo omnes peccaverunt, et singuli malum inde traxerunt.

IV. Tu autem qui multitudinem præstruis idiotarum, quos appellas « Simples, qui aliis occupati negotiis, nihil de eruditione ceperunt, sola tamen fide ad Ecclesiam Christi pervenire curarunt, ne facile obscuris quæstionibus terreantur, sed credentes Deum verum conditorem esse hominum, indubitanter quoque teneant quia pius est, quia verax, quia justus; atque hanc æstimationem de illa Trinitate servantes, quicquid audierint huic convenire sententiæ, amplectentur, atque collaudent: nec hoc eis ulla vis argumentationis evellat, sed detesten-

¹ Psal. XLIV, 3. — ² Id. CXLIII, 4.

tur omnem auctoritatem atque omnem societatem contraria persuadere nitentem: » Si hæc ipsa tua verba consideras, adversus te illos firmissimos reddis. Neque enim alia causa est, cur novitatem vestram detestetur etiam multitudo Christiana, a cujus velut imperito iudicio ad paucos vestros, quos videri cupis prudentissimos et doctissimos, provocas; nisi quia Deum et hominum conditorem, et justissimum cogitant, et suorum tantos cruciatus conspiciunt parvulorum, ut sub Deo creatore optimo atque justissimo nullo modo imago ejus in illa ætate tanta mala pateretur, si non esset originale peccatum. Quorum si quisquam gestans parvulum filium, te sine clamore invidioso, et in parte ubi nullus audiret, compellaret, ac diceret: Ego ea mente, intelligentia, ratione, in qua sum factus ad imaginem Dei, tantum amo regnum Dei, ut hominis magnam judicem poenam, si eo nunquam possit intrare. Ita-ne vero tu non homo de turba imperitorum, sed inter paucos prudentissimos regni illius amator, tanto utique ardentior quanto magis te flagrantissima paucorum societas in illud accendit, nec facit inde torpescere frigidior multitudo, responsurus es homini atque dicturus: Non solum magna non est, sed nulla omnino poena est imaginis Dei, nunquam posse intrare in regnum Dei. Puto quod nec uni homini, cujus nec vim nec testimonium formidabis, hoc dicere audebis. Te itaque sive respondente quodlibet, sive (quod magis a te exigeret si non christiana, certe humana verecundia) reticente, ingereret aspectibus tuis parvulum suum, dicens: « Justus est Deus; quid mali est, quod innocentem hanc ejus imaginem prohibet intrare in regnum ejus; si non hoc est peccatum, quod per unum hominem intravit in mundum¹? Puto quod nulla tibi aderit sapientia, qua tibi

¹ Rom. v, 12.

videaris illo indocto homine doctior; sed si a te recesserit impudentia, illo infante remanebis infantior.

V. Sed proemio terminato, quo imperitos admonitos removisti, et paucorum tibi aures eruditissimas præparasti, quid disputationis aggrediare videamus. Nescio quid enim satis acutum tibi venit in mentem, quod te in secundo libro tuo fugerat, cum de membris pudendis, quæ post peccatum rationali verecundante natura ficulneorum adoperta sunt tegmine foliorum, multa dixisses; frustra refutare conatus quod ego dixeram: « Cur ergo ex illis membris confusio post peccatum, nisi quia extitit illic indecens motus¹? » Quid igitur excogitasti, quod ita tibi placuit, ut nec finito volumine, ubi hanc quæstionem tam diuturna loquacitate versasti, jam hoc putares omittendum? « Scriptum esse dicis: Et fecerunt sibi vestimenta, aliamque interpretationem habere commemoras perizomata²: et vestimenta perhibes totius corporis indumentum intelligi posse, quod ad pudoris refertur officium. » Ubi miror istum interpretem quem legisti, si Pelagianus non fuit, ex eo quod Græcus ait « Perizomata, vestimenta » potuisse transferre. Verum et hic si pudor adsit, ad cuius officium vestimenta asseris pertinere, nequaquam persuadere conaberis homines primos peccato magistro ista pudoris officia didicisse, et in eis prius duas quasi socias et amicas convenienter habitasse innocentiam et impudentiam. Quando enim nudi erant, et non confundebantur, inverecundi erant secundum tuam disputationem, et a naturali pudoris sensu abhorrebant: sed videlicet ab ista pravitate peccando correcti sunt, et sensus reprobis prævaricationis factus est in eis doctor pudoris. Pudentes quippe fecit nequitia, quos impudentes justitia faciebat. Imo vero tua ista sententia ita est inde-

¹ Lib. 1. de Nuptiis et Concup. cap. 5. — ² Gen. III, 7.

center impudens et deformiter nuda, ut eam, quantalibet folia verborum consuas, operire non possis.

VI. « A pictoribus me didicisse derides, quod Adam et mulier ejus pudenda contexerint; et Horatianum illud decantatum audire me præcipis:

Pictoribus atque poëtis

Quidlibet audendi semper fuit æqua potestas¹.

Ego vero non a pictore inanium figurarum, sed a scriptore divinarum didici Litterarum, quia illi primi homines antequam peccarent nudi erant, et non confundebantur. In quibus absit ut tanta innocentia tam impudens esset: sed nondum inerat quod puderet. Peccaverunt, attenderunt, erubuerunt, operuerunt: et adhuc clamas: « Nihil illic indecens novumque senserunt. » Hanc plane impudentiam tuam nimis incredibilem, absit ut dicam, nullus te Apostolus aut Propheta, sed nec pictor docuit, nec poëta. Illi quippe ipsi, quibus quidlibet audendi, sicut eleganter dictum videtur, semper fuit æqua potestas; confunderentur tale aliquid ridendum fingere, quale tu credendum non confunderis disputare. Duas enim simul habitantes, quarum altera est optima, altera est pessima, velut inter se convenientes atque concordēs, innocentiam scilicet atque impudentiam, nullus pictor pingere, nullus poëta canere auderet: nec eorum quisquam ita de sensibus desperaret humanis, ut etiam hoc sibi audendi æquam crederet potestatem, sed insanam potius vanitatem.

VII. In eo vero quod aisti: « Si illi interpretationi quæ perizomata, id est, præcinctoria posuit, favetur, latera magis dicam tecta fuisse quam femora: » primum doleo, sic te abuti eorum ignorantia qui græce nesciunt, ut eorum

¹ Horatius in Arte poetica, vers. 9 et 10.

quī sciunt iudicium reveritus non sis. Sed commodius accidit, ut ipsa perizomata quæ leguntur in codicibus græcis, tanquam verbum suæ linguæ mos latinus usurpet. Proinde cum perizomate non femora, sed latera contegi potuisse asseverasti; puto quod te etiam ipse risisti. Quis enim doctus vel indoctus ignoret, quas perizomata contegant corporis partes? quod nomen tegminis etiam in foeminarum dotibus frequentari et aestimari solet, neque id alligari nisi zona quæ lumbos cingit. Interroga, et disce, quod te non credo nescire. Quamvis etiamsi nescias, non usque adeo te arbitror, non humanum eloquium, sed humanum habitum velle pervertere, ut perizomata etiam super humeros levare coneris; aut eis ita latera illorum hominum fuisse contacta, ut genitalia totæque lumborum cum femoribus partes nudæ relinquerentur. Quid ergo te adjuvat, et non me potius, ex quantavis parte corporis superiore inferiora velata sint, ubi lex in membris repugnans legi mentis affectu sentiebatur amborum¹, et alterno excitabatur aspectu, inobedientium pravitatem suæ inobedientiæ novitate confundens? Quæ quanto turbulentius movebatur, tanto verecundius fieret; si caro cujus eam stimulabat aspectus, aliquanto spatiosius velaretur. Sive igitur a lumbis, sive a lateribus demissa sint tegmina; pudenda sunt tecta, quæ pudenda non essent; nisi legi mentis lex peccati invade repugnaret. Sed ubi manifesta res est, Scripturæ divinæ sensui nostrum sensum addere non debemus: non enim hoc fit humana ignorantia, sed præsumptione perversa. Adam et mulier ejus, qui nudi erant ante peccatum², et non confundebantur, mox ut peccaverunt, quas partes corporis amiserint, perizomatam nomine satis evidenter expressum est. Videmus quid texerint: nimis insipientiæ est adhuc

¹ Rom. vii, 23. — ² Gen. ii, 25.

querere, nimis impudentiæ adhuc negare quid senserint. Nam tu quoque cum obstinatissime contradicas, usque adeo iudicasti nihil aliud humanis occurrere sensibus, nisi concupiscentialem motum erubescerent illos homines in genitalibus tegere voluisse; ut perizomata erigere ad latera conareris, aut operiens latus ubi peccatores nihil mali sensisse contendis, aut deformiter nudans, quod magis tegendum esse consentis.

VIII. Inseris alia de libro meo verba, ubi dixi¹, « Carnis inobedientiam inobedienti homini dignissime retributam; quia injustum erat, ut obtemperaretur a servo suo, id est, a corpore suo, ei qui non obtemperaverat domino suo: » et conaris ostendere, « Hanc inobedientiam carnis potius esse laudabilem, si poena peccati est: » et tanquam persona sit aliqua, quæ peccatorem scienter affligat, sic eam « Velut ultricem sceleris, et in hoc Dei ministram, » tanquam magnum aliquod bonum cothurno sermonis exornas. Nec cogitas posse te isto modo laudare angelos malos, qui utique non sunt nisi prævaricatores atque impii, per quos tamen Deum meritas poenas irrogare peccantibus, sancta Scriptura testatur, dicens: « Misit in » eos iram indignationis suæ, indignationem, et iram, et » tribulationem, immissionem per angelos malos². » Lauda etiam istos, lauda eorum principem Satanam, quia et ipse vindex peccati fuit, quando ei tradidit Apostolus hominem in interitum carnis³. Valde enim disertus es contra gratiam Christi, et idoneus dicere panegyricum Satanæ et angelis ejus, per quos multorum Deus iudex atque ultor est peccatorum, retribuens eis secundum opera sua, eos ipsos pessimos et damnabiles spiritus puniendorum supplicia faciens, qui bene justequè utitur et

¹ Lib. i. de Nuptiis et Concup. cap. 6. — ² Psal. lxxvii, 49. — ³ i Cor. xv, 4.

bonis et malis. Prædica igitur iniquissimas potestates, quia per ipsas mala retribuuntur malis: qui propterea concupiscentiam prædicas carnis, quia inobedientia retributa est inobedientiæ peccatoris. Lauda iniquum regem Saulem, quia et ipse fuit poena peccantium, Domino dicente: « Dedi tibi regem in ira mea¹. » Lauda dæmonium quod rex ipse patiebatur, quia et hoc poena fuerat peccatoris. Lauda cæcitatem cordis quæ ex parte Israël facta est². Nec tacetur quare: « Donec plenitudo, » inquit, gentium intraret³. » Nisi forte et istam poenam negabis esse, quam, si lucis internæ amator esses, non solum aliquam, sed valde magnam poenam esse clamares. At ista cæcitas fuit in Judæis grande incredulitatis malum et grandis causa peccati, ut occiderent Christum. Istam cæcitatem si poenam fuisse negaveris, similem te perpeti etiam non confitens indicabis. Si autem poenam quidem fuisse, sed peccati poenam non fuisse contendis; interim fateris, quod unum aliquid et peccatum esse possit et poena: si autem non est hæc poena peccati, profecto iniqua poena est, et injustum facis Deum, quo iubente vel sinente; aut infirmum, quo non avertente, infligitur innocenti. Quod si etiam poenam peccati esse concedis, ne hoc non concedendo tu ipse corde cæcus appareas; vide jam quod videre volebas, istam quam movisti solutam esse quæstionem: quia sicut diabolus atque angeli ejus et mali reges, non solum ipsi peccatores sunt, sed per justitiam Dei fiunt etiam supplicia peccatorum, nec ideo laude sunt digni, quia poena ex illis justa infligitur dignis; sic lex in membris repugnans legi mentis⁴, non ideo ipsa juste agit, quia ejus qui egit injuste poena sit justa. Et sicut cæcitas cordis, quam solus removet illuminator Deus, et peccatum est, quo in Deum non credi-

¹ Osee. xiii, 11. — ² 1 Reg. xvi, 14. — ³ Rom. xi, 25. — ⁴ Id. vii, 23.

tur; et poena peccati, qua cor superbum digna animadversione punitur; et causa peccati, cum mali aliquid cæcicordis errore committitur: ita concupiscentia carnis, adversus quam bonus concupiscit spiritus, et peccatum est, quia inest illi inobedientia contra dominatum mentis; et poena peccati est, quia reddita est meritis inobedientis; et causa peccati est, defectione consentientis vel contagione nascentis.

IX. Proinde omnia quæ pro hac tua cæca et inconsiderata opinione dixisti, qua carnis concupiscentiam eo ipso quod eam poenam diximus esse peccati, non solum non vituperandam, verum etiam laudandam putasti, quamlibet proluxa disputatione in eo fueris immoratus, evanuisse certissimum est. Nam quod aisti: « Si libido poena peccati est, abjiciendam esse pudicitiam, ne rebellis in Deum castitas illatam ab eo dicatur enervare sententiam, » et cætera hujusmodi quæ hanc vanitatem consequentia atque hinc religata contextis: totidem verbis de cæcitate cordis errore simillimo dici potest: Si cæcitas cordis poena peccati est, abjicienda doctrina, ne rebellis in Deum mentis illuminatio illatam ab eo dicatur enervare sententiam. Quod si absurdissimum est dicere, quamvis sit cæcitas cordis poena peccati: eo modo absurdissimum est etiam quod ipse dixisti, quamvis sit libido, id est, inobedientia carnis poena peccati. Quoniam cæcitati cordis debet resistere scientia, et libidini continentia: eam vero poenam quæ nec error est, nec libido, debet tolerare patientia. Quapropter quando Deo donante ex vera vivitur fide, ipse Deus adest et menti illuminandæ, et concupiscentiæ superandæ, et molestiæ perferendæ. Hoc enim totum recte fit, quando fit propter ipsum, id est, quando gratis amatur ipse: qualis amor nobis esse non potest, nisi ex ipso. Alioquin quando sibi homo multum placet,

et de sua virtute confidit, si traditur in desideria superbiæ suæ, tanto amplius augetur hoc malum, quanto magis ei cupiditates cæteræ cesserint, easque velut laudabilis hanc unam oblectando compresserit.

X. Quod ergo « In aliis opusculis meis legisse te dicis¹, » atque id frustra refutare conatus es, « Esse nonnulla peccata quæ poenæ sint etiam peccatorum, » deposito vincendi studio diligenter attende, et inuenies esse verissimum secundum ea quæ de cordis cæcitate tractata sunt. Quid enim egisti, quæso te, quid egisti, commemorando apostolicum testimonium, quo ego illud probavi, quod in alia mea disputatione legisti, quia de quibusdam scripsit dicens: « Tradidit illos Deus in re- » probum sensum, ut faciant quæ non conveniunt²? » Hoc enim « Voluisti videri hyperbolicos dictum: » quod fit cum ad permovendos animos, fidem rerum qui sermocinatur, excedit. Ubi ergo id Apostolus fecerit, non graveris ostendere. « Cum inveheretur, inquis, in impiorum crimina, poenarum ea nominibus aggravavit, quantumque pectori suo virtutum omnium domicilio turpitudine horreret ostendens, non tam reos quam damnatos sibi tales ait videri. » Imo, sicut ipse loquitur, non sicut eum tu loqui fingis, et damnatos demonstravit et reos, nec solum de præteritis reos propter quæ damnatos, sed inde etiam reos unde damnatos. Nam reos ostendit, ubi ait: « Et coluerunt, et servierunt creaturæ » potius quam Creatori, qui est benedictus in sæcula, » amen³. » Deinde damnatos propter istum reatum: sequitur enim: « Propter hoc tradidit illos Deus in passiones » ignominia. » Audis, « Propter hoc: » et quæris inaniter, « Quomodo intelligentibus sit tradere Deus, » multum laborans, ut ostendas « Eum tradere deserendo. » Sed

¹ Lib. 1. de Natura et Gratia, cap. 22. — ² Rom. 1, 28. — ³ Ibid, 25.

quomodolibet tradat, propter hoc tradidit, propter hoc deseruit: et vides, ejus traditionem, qualemlibet et quomodolibet intelligas, quæ consecuta sint. Curavit enim Apostolus dicere quanta poena sit a Deo tradi passionibus ignominia, sive deserendo, sive alio quocumque vel explicabili, vel inexplicabili modo, quo facit hæc summe bonus et ineffabiliter justus¹. « Nam foeminae eorum, inquit, immutaverunt naturalem usum in eum » usum qui est contra naturam. Similiter autem et masculi » relinquentes naturalem usum foeminae, exarserunt in appetitum suum in invicem, masculi in masculos deformitatem operantes, et mercedem mutuam quam oportuit » erroris sui in semetipsis recipientes². » Quid hoc evidentius, quid apertius, quid expressius? Mercedem mutuam recepisse dicit: utique damnatos ut tanta operarentur mala: et tamen ista damnatio etiam reatus est, quo gravius implicantur. Ita et peccata sunt ista, et poenæ præcedentium peccatorum. Et quod est mirabilius, etiam oportuisse dicit eos istam mutuam mercedem recipere. Ita se habent etiam superiora verba Apostoli, quæ ipse posuisti. « Immutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, et volucrum, et quadrupedum, et serpentium. Propter quod tradidit illos Deus in » desideria cordis eorum in immunditiam³: » et cætera quæ sequuntur. Et hic utique vides causam propter quam traditi sunt, sine ulla ambiguitate monstratam. Dixit quippe quid mali ante fecissent, et adjunxit: « Propter » quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum. » Proinde præcedentis est hæc poena peccati: et tamen etiam ipsa peccatum est, quod verbis consequentibus explicat.

XI. Sed tu contra disserens, eo modo tibi videris is-

¹ Vide lib. de Gratia et Libero arbitr. cap. 20 et 21. — ² Rom. 1, 27. — ³ Ibid. 23 et 24.